

Община Стара Загора; Библиотека «Родина»; Къща музей «Гео Милев»
Национален младежки конкурс за поезия «Веселин Ханчев» -
Стара Загора 2020

ЖУРИ: ИВО РАФАЙЛОВ, ИНА
ИВАНОВА, ВАСИЛ Б. ВИДИНСКИ

Наградите бяха връчени на 30
октомври 2020 г. в Регионален
исторически музей – Стара Загора.
ЛАУРЕАТИ:

Първа награда - Преслава
Виденова Петрова, 23 г., Варна
Втора награда - Стефан Каменов
Кичев, 23 г., София; Мария
Владимирова Игнатова, 20 г., София
(студентка в Холандия)

Трета награда - Калина Кинова
Стоянова, 24 г., София
ПООЩРЕНИЯ: Ванина Димчева Димова,
24 г., София; Мартин Красимиров
Кръстев, 20 г., Асеновград; Йоана Ивано-
ва Трънкова, 18 г., Стара Загора; Викто-
рия Мирославова Вановска, 22 г., София
(от Стара Загора); Деница Стефанова
Кръстева, 23 г., София; Мила Георгиева
Рупчева, 18 г., София; Рафаел Божидаков
Бижев, 19 г., Габрово; Богослава Яворова
Петрова, 18 г., София; Маргарита Добри-
нова Русева, 18 г., Плевен; Божана Тонева
Славкова, 16 г., Бургас.

1 НОЕМВРИ - ДЕН НА БУДИТЕЛИТЕ 37-МИ КОНКУРС „ВЕСЕЛИН ХАНЧЕВ“

I НАГРАДА (СТАТУЕТКА „ЗЛАТНОТО
ЯЙЦЕ“ И ОТПЕЧАТВАНЕ НА СТИХОСБИРКА)
ПРЕСЛАВА ВИДЕНОВА ПЕТРОВА, 23 Г.,
ВАРНА

ТИХАТА ПЛАНЕТА

Заровихме тела в пръста, насред пътеката,
където свършваше полето и започваше брегът.
Отворихме усти. Зачакахме снега.
Страните ни обрастваха с дървесен мъх.
По скръстените ни ръце

се появиха жълти лишен.

Като скали, притиснати една о друга,
се сраснахме от тежестта.
Лицата ни изсъхнаха на вятъра и онемяхме.
Попукаха се костите и станаха на лунен прах.
Прибоят ги погълна, претопи ги в пяна.
Солта остърга спихналата плът от камъните.
Обронихме се до черупки, пълни с памет,
изхвърлени на бреговете на най-тихата планета,
където никой не остави дияра в мъртвата земя.
Тук труповете ни родиха само плевели от хлад
и остри стръкове от синия светлина.
Граднини нивга не поклънаха от семената ни
и в тях не се събудихме, за да прогледнем.
Добре дошъл на Тихата планета.

Пристигна ли?
Прати по вятъра известие.
Не съм те чувала, откакто тръгнахме,
и стъпките ти не намирам вече.

II НАГРАДА
СТЕФАН КАМЕНОВ КИЧЕВ, 23 Г., СОФИЯ

ИЗ ЦИКЪЛА „ЕКРАНИТЕ НЕ СПЯТ“
(Кибетрагични стихове)

I. свѣт
светлик
светкавица
грѣм
тряс!
нирвам се в грядуще от раз
непрогледно, непознато
мрак, трѣнак, бодил

без божя душа
в тоз тъмен, машинен всесвят
паника
беж!
огнедишаша ламя
не, светещ небостъргач
на него неонов движещ се плакат:
„к звездям!“
спомени за прогрес,
в космоса широк някога мечтания
за летеж
моментен световъртеж,
ала действителността
ме сграбчва, отгърсва от наивитета на
човек
тъпна ме заобикаля
тракаш с кокалите си скелет на футурист
ме забелязва,
целия обвит в метал
до мен се доближава
и на мига се отвращава
топлината ме издава
признак на нескончаем регрес!
погледи бликат от омраза
навярно, нося се с обрива живот
сред изцерена от него
пионерска раса
лазер ме пронизва
мадама от пластмаса
ми намигва
- как топла кръв ми липсва
в моята клиентела!
има си хас!
в материята еднократна
вдъхнали са живот – не живот с радост,
лъчи, сред пустиня мираж
а долен, прокобен
шантаж
животец за живуркане
сред блата, мочурища в пропасть на мечта
за прекрасен нов свят
празничен ропот във виртуалната тъма
пред мен се разкрива
бъдещето на любовта!

II НАГРАДА
МАРИЯ ВЛАДИМИРОВА ИГНАТОВА, 20
Г., СОФИЯ

ВЕЧЕ НЕ САМО АТЛАС ДЪРЖИ НЕБЕТО
когато
той е бил баща
3 години
а малкото му момиченце
намира сили да бъде дъщеря
цял живот
когато сестринството им
се ограничава до половината кръв
но в него присъства
много повече от всичката любов
*

когато видиш
колко е мъничка
а в нея се побират
безразмерни крайности
ще разбереш
че както целият свят може да лежи
върху един човек
така и може да се побере вътре в него

III НАГРАДА - КАЛИНА КИНОВА
СТОЯНОВА, 24 Г., СОФИЯ

КРАТКО СТИХОТВОРЕНИЕ В ДВЕ ЧАСТИ

I. Интро
Аз изпитвам жажда –
с врат съм като на жираф,
пък лекомислието ми идва
от моята лебедова шия.
Ако съм дърво ще съм върба,
по която лоши палави деца висят
и с телата си от кръв и плът се бият.

II. Ауто
Ала старая се да жаля под себе си пръстта,
да стъпвам ненараняващо и леко.
И с уважение към болката живея,
защото тя е по-голяма от мен,
но аз, която я изпитвам,
имам привилегията да я разбера.

Слави СЛАВОВ, Пластика,
награда на Есенен салон 2020

Скъпи съграждани, Уважаеми дейци на просветата и културата,
Приемете моите искрени поздравии по повод 1 ноември –
Деня на народните будители!

Този ден е посветен на всички български просветители, книжовници,
революционери и свети будители – празник на възраждащия се
национален дух и устремения порив към образование и книжовност.

На страниците на българската история са изписани имената на
десетки личности, посветили делото си на българската писменост и култура.
В празничния ден поздравявам всички Вас – техните следовници, съвременните
народни будители, които днес работите за запазване на българското образование и култура. Във
времена на технологичен подъем пред Вас стои предизвикателството да съчетае традициите с
новаторството в един общ стремеж за развитие и огромната отговорност да опазите духовния
свят на новите поколения. Вярвам, че обединени ще намерим сили да продължим свящото дело
на предците ни и да съхраним вечно устремения български дух към овладяване на знанието.

Пожелавам всяко Ваше начинание да се увенчае с успех и да защитите
представата, която имаме за българския просветител! Бъдете достойни
наследници на героичната ни история и вярвайте в бъдещето на Родината!

България е имала своите будители в не по-малко тежки времена! Ще
ги има и занаяпред! Бъдете здрави, от цялото си сърце Ви желая успех!

Кмет на Стара Загора - Живко ТОДОРОВ

ЗА ЛЮБОВТА – И ЦВЕТЕ, И СЛОВО

Виолета Бончева

Подари ми цвете
ИК „Огледало“

„Подари ми цвете“ е новата стихосбирка на Виолета БОНЧЕВА. Заглавното умотелно настройва към съдържана чувственост, към жест на внимание. Стихотворението е предпоследино в книгата и внушава необходимост от осмисляне на любовното чувство „преди да угасне цветът му“. Изповядва взаимността до живот.

Но не само в това се състои външното на стиховете, а в общочовешкото разбиране за поезията като близост, духовност и съдба. Каквито са и стиховете на Виолета Бончева.

Книгата е обемиста – 80 стихотворения, подчинени на определени теми, но не е подчинена на някаква драматургичност в композицията. И заглавието, и самите стихове ни канят да предприемем едно пътуване – романтично, реалистично, през сезоните на чувства и страсти, през очаквания, надежди и разочарования. Пътуване през природни реални и житейска събитийност, но водени от любовта: „към върховете снежни, или през дълбоки долини.../.../скалисти наклони, посоки почти непосилни, / и твоята ръка, и твоето рамо до мен...“

Така в книгата си поетесата изгражда своята „църква“, която е „колиба от клони“ – едно въведение, че ще говори за чувствата си естествено, без условностите на никакви канони, освен поетичните.

Изповедност в съзвучие с море, небе, цветове и цветя, както и стихните – земни и в човешката душевност, подвластна на чувствата.

В това „море“ от изповеди Виолета Бончева редува картини от лиричния си живот: минало и преживяно в ритъм с настоящето, или пък с очакваното. Тя изразява преодоляването на житейски сътресения, но и вълните на духовното „оздравяване“ – морето в символиката на времето: донесло и отнесло с вълните си част от живота: Дошло е събитие, донесло вълната от чувства, изпълнили лиричната биография, следствие на житейската. След това вълната е тласнала съдбоносно чувствителната личност и се е оттеглила, оставяйки я с надежди. Но дали за щастие? Състоянията са различни. Но по-важно е усещането за преживяно-преодоляно и отново към нови брегове. Чувствителна, силна, надмощаваща и – може би – победителка? Но на кого? На времето? На интимния партньор? На себе си – на своята слабост? Настъпва „смесване“ на ролите – „силен-слаб“, на фигурите в този интимен спектакъл, така че понякога се стига до многословие в „обясненията“ – преодоляването на състоянията понякога е трудно проследимо. Като се прибавят и символните присъствия на природа, стихии, цветове... Носталгията съпровожда лиричното битие, оплодено от копнеж

по „машабите на други светове“. В това отношение лиричните пориви се родят с най-„копнежните“ стихове за морето като символ на простор и свобода на Иван Пейчев и Христо Фотев. Едни от най-издържаните стихове на Виолета Бончева са „Сезонът“, „Рибите“, „Не се обръщай назад“, „Свидетел“.

Интимността държи да бъде споделена „само за мен и теб“. Във финала на стиховете външният са изказани с нежност, но и неотстъпчивост. В природното, олицетворено с интимното, стихията е приобщаване в любовта „с благодарна душа и очи пречистени, със светли мисли политнала към теб горе!“ Но символиката на бурята, отново съчетаването на природно явление и житейска ситуация, носи известна декларативност на финала: „Но човекът има ген да обича, / след смъртта да обича, дори!“

„Рибите“ е богато метафорично изразяване енигмата на мълчанието на рибите, които „паят тайни, които потъват в очите им“ – символ на мълчанието при човешкото страдание, изразено силно и убедително. Защото щастие е във извисяването на съдбата – нагоре, към небесното, към „слънцето-живот“, защото надолу – към дъното, са „щастливите мъртви“.

В „Не се обръщай назад“ отново

твоите чувствени струни“. „Крадците на време“ владеят красотата и стоят над човешките слабости, овладели севитата ни. Красотата може да краде и времето и да владее поетичното слово. „Не дойде моят сняг, моят шеметен сняг не дойде...“ отново носталгия и жажда за романтика, която не може без топлината на дома, без майчината длан и бащината песен, копнежът по пътуване е подхранван е подхранван от разялата със „синия извор на хубост в небето високо“. Търсенето на бъдеще, на щастие, което ще породи „безкрайна любов“:

*Ще тръгна, дълго ще бродя тук,
докато зърна вратите на други,
различни вселени,
докато срещна в нов образ и звук
радостта и онази безкрайна любов,
в мен родени,
докато стигна накрая белия
Млечен път,
който живота на всеки от нас
прекосява,
докато смирено прекрача
и мина Отвъд
и се върна обратно,
като бяла снежинка,
която
да те просълзява...*

Худ. Татяна Полихронова, Погъх

Това е силно външение за всеотдайната любов, за да преодолее миналото и извисен „крилето си крепки над всемира“. Това търсене на свръхценностите в живота е изпълнено с болка и християнско смирение: Убийството на птици, събарянето на гнезда не е просто израз на неразумна жестокост, то е свързано с лицемерно поведение при траурните бления. И болката в душата вика за възмездие:

*„О, Господи, въздай им по заслуги –
по песни, по любов и по добро.
През времето след нас
ще дойда други...
Не казвай всичко, дете е било.“*

Този финал на стихотворението омилостивява, защото за човека можем да съдим по всичките му проявления на света. И тъй както „спеният не е спял“ от едноименното стихотворение, защото „вижда със сърцето си“, така и поезията четем с очите, а проумяваме само със сърцето, разума, опита... а истинската поезия е необяснима.

Здравко ПЕЕВ

Виолета Бончева, „Подари ми цвете“, стихотворения, ИК „Огледало“, С. 2020.

Иван ЕСЕНСКИ

УРОК ПО НЕЛЮБОВ

На Мартин Дикел

Защо ли се зальгаме? До днес не помня ни една добра разяла. И ето ме в последния експрес – безпътен и с душа изпосталая. Отвън – ниян от грехове, април сияе в синьо, бяло и безгрижно. И както в своя зъгл съм се свил, усещам, че неволно му завиждам. Защото колкото и да цъфтим, сърлечният април завършва с есен... Горкото ми сърце – там сякаш Рим след хунския погром се е нанесъл! Без рана необлизна, летях разграбен и напуснат през пейзажа – готов подир погромите си бях от дявол и от бог да откажа. Но във април – неоправим и млад – сияеше с хилядата си гряха и дръзко в съблазнителния ад цъфтяха райски ябълки. Цъфтяха.

УРОК ПО МЪЛЧАНИЕ ИЛИ МОДЕЛИРАНЕ НА ЗАБРАВАТА

В памет на Павел Славянский

Над Скрино – там, под облаци равнен, където планините се събират и сянката на рилския светец кръстосва още дивите байри, но Бог е в някой хладен райски кът, а тук тънеят като връв реките и птиците слънчасали цвърчат, и тумби прах и зной засипват дните, – изгубва смисъл поривът, дори останаха без сол сълзите вече... Гори, щастливо минало, гори! Аз няма на забравата да преча. Млъкнете, птици! Пресъхнали, трева! И ти, вода, пътувай мълчаливо! Не казахме прощалните слова, но времето ми вече си отива и аз приличам на отмирал език, погребан в някой речник многотомен. И не душа отлита в тоя миг, а спомен за душа. Несбъднат спомен.

УРОК ПО БОГОРОДИЦА

На Михаил Белчев

Замръзнаха небесните води. Виелца зави и в този пъкъл светът за сетен път се прероди – и пак от кал и грях. И пак за мъка. Разбира се, дойдоха бели дни, та както бе настърхнал и бездомен, животът се смри и премени за празник. Или може би за помен? Дали пак гладно зло ги изкуши, но налетяха сенки в мрака блудкав – вилияха озверелите души и плът, и плач се скриха в миша дупка. А Ти пристигна боса... Откъде, така и не продума, но премина понесла нежно своето Дете през страховете вълчи без пъртина, през времена на гибел и на мълк, през камъка на вечната невяра. И спря, и върху него писа с пръст, и пламъчче примигна пред олтара. Настъпи тишина и пустота – отмина Тя през пресните с Детето и ни остави в тъмното свещта на камъка с „Достойно ест“ да свети.

ХЛЯБА СИ ДО ВАС ДА ПОДРЕДЯ

МИЛОСТ

Удря стъклото. С пръсти танцува. Стъпва безоко. Каля прахта. Мъти сълзата. Води ме чувство в своя си зъгл да поседя. Кратко е всичко. Само сърцето дълго лудува. Лудост от дъжд вкъщи се чува. В мене засвети – светлото, Васин, дълго задръж. Мъжки се сия. Газа и прага. Мама ли вика – вик ме души. Мокър пристигам. Мокър и бягам с мълния жива, дете руни. Пуши коминът. Крия се сухо. Топла прегръдка възлен откри. Тука съм плакал. Тука и сукал. Чудо е вкъщи. Слънце дори. Чакам да млъкне, дъжд да отихне в мъжка и късна моя следа. Думите дира – няма ли никой в дланите си да го огнездя? Дума да кукне, дума из къша, дете ме няма, дете съм тук дъжд да доплача и се завръщам. Дъжд си отива, бос се събух. Сух ме настига, гледа нагоре – дъжд е отминал, боси вървим. Мама след мене глухо се моли: „Боже, пази го, той ми е син!“

***

От хляба само къшейче отчупих. И приближих до своята софра. Софрата не очаква сити чувства – глада си с всичките да поделя. Не искайте главата ми за хляба – за къшейчето си дори платих. Позната дума времето ми грабва и го побира в неподкупен стих. Стихът засити обичта ми тиха – главата ми със рима завъртя. Не всички, Боже, хляба си платиха, но с чувствата си ще платят глада. Най-хубавата песен през гората пренесох със сърце и я изпах. Листо и изворът й ме разхлажда додето стигна къщия си праг. Додето и дървото не подхваща със острието си на мисълта. Додето не издалам своя спалня и нощите си сам не подреда. Избрах ранените без съд дървета с най-хубавата песен да звучат. Животът ми и във гората свети. И във сърцето ми е светъл свят...

***

През съда на близкия си минах – не загърбих миналото си от утре. През съда на завистта прибягах – не забравих чувствата от вчера. По вечера съм ви пуснал всички по-различно да преминете през мене. Пусто ли усетите – викнете вкупом да населя себе си и ви посрещна свещ запалил във душата си. Пазих – не опазих светлината й, че земята да обърна и по светло да погледна всекиго в очите. Чисто и нечисто е по пътя ми – със душата си се пазим и за днес мъжката си песен завъртяваме, свърнали и при обещанията си. Тъжен е и първият ми, тъжен и поредният ми съден ден. Мъжката си песен лесно не осъдих да е винаги по пътя с мене. Пъдих думи, думи търсех – не намирах винаги за обич време, точно не уцелвах винаги врага си, винаги не слагах и петак във джоба. Лобното ми място си е пред очите на приличните и личните за хляба, до тоягата, захвърлена под стряхата с минало от утре, с чувствата от вчера. Някой може да осъди верен, а неверен да вечеря от съда на времето избягал...

Худ. Злати ЗЛАТЕВ, Сънят на Луната

ЗАВИНАГИ

Мъжка дума съм изричал хляба си до вас да подреда. Сядаше до мен момиче двамата да утолим глада. Третият троха ще вземе, думата ще отдели по-тих, ще я сейне като семе и нереченото ще прости. Тишината сяда също – доразчупва хляба и мълчи. Близостта ме и прегръща натъжена в моите очи. Бялото момиче слуша мъжката ми дума пак и затъква мойта гуша с ехото, което си събрах. Ехото расте и зряло се отровна в мене и ечи утолено и събрало до троха живота и горчив. Мъжка дума съм изричал. Хляба си и днеска поделих. Тъй най-бялото момиче ще остане в писания стих.

***

И защо си мислите, че ще си остана настрана? Истината никога не е единствена. По сланата ще премина и ще извървя живота и мъртвото на билковата си поляна. Преминаването ми и през горчивото си е задължително. Нелечимото е да съм само аз изправен с билката, която кърша от поляната. До измамата пътечката е много къса. Късно е да си остана настрана от другите само аз изплувал мястото нечуто. Чувствата и скрити силят болката, а пък болката, внезапно ме настигнала, никога не е единствена и само моя... С вас се изравнявам

и със всекиго поделям взетото от билката зелена по поляната. За измамата обратното пътуване го няма. Глас из мислите ми се завърта: мъртъв ли ми се обади – незарасла рана. Бавно се изравям и по пътя ви настигам. Стих изригва

и на здраво място го записвам. Малко някому не стига. Много някому хартиiswa.

Или е обратно. Много някому не стига. Малко някому хартиiswa. И защо си мислите, че ще си остана настрана? Истината никога не е единствена...

***

Шепот ме млива – млива и белег. Времето в шепота си ще задръжа. До извървяното пръсти протегна – значи прегръщам, но не и лъжа... Не и мъртвилото, дете съм минал, дете съм любил с горещо сърце, дете и истината бе ранима, дете и дума дълбоко се сей. Че и живота не газя безоко. Моето цвete се тъй разпфтя болка да къса без да изохква и да лудува с цвета на кръвта...

НО НЕ И ДРУГ

Такъв съм – недосядан, уморен от красотата, побързал в извор за разхлада думата да провери. За всяка тръпка си заплащам и сила се да претъркам сам не камък, а скала. Нагоре да я претъркам. Такъв съм – недосядан. С чепове и диви леторасли. А слабостта е просто да я отрека преди скалата да ме смаже.

НЯКОГА

Слънцеглави слънчогледи. И поле от зрелост. Приказката свършва със отрязани глави. Кой без слънцето им зад гърба ни се изплези? Кой без слънцето главата си от нас изви? Слънцеглави слънчогледи. И живот за песен. Гледай, гледай – само птиците ще посетят клюмналите им глави. И в края ще им кресне върл стопанин, не опазил слънчевия свят. Мъчно се отглежда семе, мъчно се и пазя.

Песента е за човека и живот узрял. Има ли зад облаците слънчева украса? Че и слънцето да знае кой какво е крал. Слънцеглави слънчогледи.

Зрелостта е семе, от което ще се сее и ще продължи слънцеглавото му име, Дявол да го вземе, с истината срещу облаците от лъжи. От полето слънцеглаво чувство ще остане слънцето да приближи и падне без глава. Тъй животът и смъртта, претърнати отдавна, и безсмъртието някой ден ще назоват...

***

Сама жена в дъжда. Жената бърза. През локвите. През себе си дори. През шепота на мислите ми късни. През всичко, за което ме боли... Остават в мене мокрите й стъпки. ... Градчето няма нощ да узнай. Градчето се е изпокрито. Мръква. Вали. Видение в дъжда. И – край.

Светла ГУНЧЕВА

В СВЕТЛИНАТА НА ЗЕЛЕНОТО

Зеленото на парка ми отива
и аз навличам нежната му дреха.
Под всяка нейна гънчица съм живя.
И всяка мъничка тревица е утеха,
че нищо не умира окончателно
и нищо в този свят не е на халост.
Не си почива висиият създател.
Ръцете му строят,
плетат и галят,
бойдисват земния таван във синьо,
садят, поливат
и берат небесни ягоди.

Накрая сяди и отпива чаши вино,
а светлината в скута му
покорно ляга.

БРЮКСЕЛСКА ДАНТЕЛА

Сред бялото безмълвие на тази стая
ръцете бабини заплитат нишката,
която Клото е изтеглила
почти до края.
Плете, плете и лекичко въздиша.
А аз стоя буквално очарована
от тази хитричка игра
на котка-мишка,
която баба толкова изкусно води.
Защото няма как
заплетената нишка
превърната в цветя и чудни птици,
Атросос лесно да докопа и отрезе.
Израе весел пламък във зениците
на баба, във които се оглеждам
и чувствам като малък конспиратор,
участващ в най-великата измама.
Отвън се сменят зима,
пролет, лято...
Но в тази стая времето го няма,
пропъдено извън стените бели.
А баба, възлюбление на Бог, не спира.
Заплита този свят красив в дантели
и няма, няма никак време за умиране.

Худ. Петър ПЕТРОВ, Храм

Картините и скулптурите в броя са от изложбата „Есенен салон-2020“ в Зала „Байер“ Стара Загора

С ПОГЛЕД В СВЕТЛИНАТА НА БЪДЕЩОТО УТРЕ

Георги Н. НИКОЛОВ

Времето е в нас и ние сме във времето
и докато се отронват от календара от-
редените ни дни, съзиждаме пред очите
на околните всякакви дела. Едни обще-
ството нарича „пакости“, пред значи-
мостта на други затапява дъх. Но каквото
и да правим ние, хората, съзнателно или
не, искаме да оставим след себе си добър
спомен. И обикновеният човек, вече в
зрелостта на житейските сезони, също
се стреми да бъде полезен – на себе си
и чрез себе си на людето, които обича.
Да издължи пред няког стар морален
дълг; да възкреси отдавна отлетялото
детство с шедър жест, от който да се
ползват идните поколения. И да хвърли
най-сетне котва на онова място, към
което го е теглило сърцето през далечни
страни и континенти, в безсънни нощи
и носталгични копнения.

Тези и редица още теми влита по
страниците на новия си роман „Лунни-
ят мост“ Иван ЕНЧЕВ, изд. „Българска
книжница“, С., 2020 г., състоящ се от три

взаимно допълващи се части: „Стрелец
и Дева“, „Време за срещи и време за
раздели“ и „Жребият е тук“. Три стълба
на майсторско повествоване, върху
които е поставен сладостно-горчивият
купел на живия живот. Сюжетът, увле-
кателно изграден от разказ в разказа,
с участието и на аз-повествование от
самия автор, е привидно познат. Група
бивши съученици се събират след много
време в ресторант на другарска среща.
Край масите сядат Станчо – Шурена,
емигрант в далечна Австралия, Катя
Калинката, Къдравия Драго, Хубава-
та Валя, архитект Драганов. Тук са и
Васил Калайджиев – Дебелия, Райчо
Райков – Китариста с жена си Райна,
Идо Карата – най-добрият математик в
гимназията и вече професор, счетоводи-
телят Георги Йотов и писателят Благой
Велинов, зад чието име се крие Иван
Енчев. Какво ще си кажат те сега, а и на
предстоящите бъдещи срещи? Какво ще
си припомним от „онези“ безвъзвратно
отлетели години, преди отново да се
разделим, отдавайки се на неминемата
старост? И трябвало ли е въобще да се
срещат? Читателят очаква нещо тради-
ционно, нещо познато и на самия него от
подобни празненства. Изненадата идва
с последователния развой на сюжетното
развитие, в което е отделено специално
место за всеки от героите. Вривяващи
с мисъл и постъпки апатията, умората,
привидната предопределеност на ин-
дивидуалната съдба. За случилото се в
зрелостта се с него и може би – за
това, което още му предстои. Става ви-
дно, че акцентът в книгата е поставен
не само върху отделните съдби. А върху
панорамата на далеч по-машабните
социално-икономически и политически
наблюдения, споени в словесната карта
на съвременна България. Те постепенно
открояват нейния гражданския лик
в XXI в. с пораснали деца, отлетели
да търсят щастие далеч зад граница.
С вътрешна миграция и обезлюдената
села, в които нови са само гробовете
на старците. Със задланата отвсякъде
къща на Спас Фотото, в която радиото

работи денем и нощем, символично
гонейки възпарилата се и тук пустота.
С дивашки стремеж към бързо забо-
гатаване, с общата разруха и липсата
на национални идеали. И със смачкани
мечти, а „живот без мечта е като птица
без криле“. Но и защото „забравяме, че
демократия означава ред и законност,
уважение и зачитане достойния труд на
другия. Самодисциплината не е концерт
по желание. Вече ни омръзва от тази
слободия и раздори! Време е за взаимна
сговорчивост!“

На този фон какво остава на бившите
съученици? На Станчо и Катя – да се
влюбят горещо един в друг. На бившия
счетоводител – да тъгува по бащината
си къща и да отлети (или да не замине),
при сина си в Америка. На Валя – от-
ново да се върне в далечна държава, за
да помага оттам на близките си, а Катя
няма да види новородената си внучка.
Всички те привидно приличат на „мал-
ки“, незначителни отломки в свитогата
на уличната тъпна. Някъде в низините
на гражданската пирамида, известна с
бездушното си към пенсионерите, сла-
бите, бедните и болните. Но героите на
Енчев са цветни веселени; изразители на
тих протест и вътрешно борбени, дори
когато уж са се оставили на течението,
понесло хиляди безименни съдби към
нищото. Авторът чудесно познава бъл-
гарската народопсихология в цялата
й сложност и поведенчески модели и
посланията му са изтъкани от надежда,
че нещо все пак може да се подобри.
Че животът може да бъде продължен
и осмислен с нещо хубаво, пък било
то и дребно като житено зрънце. И те
продължават напред, защото както сам
Енчев отбелязва, „мечтата заразява чо-
века с вирусите на младостта...“

Връзка между минало и бъдеще в
романа е Лунният мост над река Бре-
зица: символ на преминаването от
юношеството към зрелостта. На единия
бряг на реката са руините от някогаш-
ната гимназия, спомените, нечия първа
любов, изтлели с времето копнежи и
чисти желания. На другия е грубо,

озъбено битие – подчинено единствено
на парите и политикастващата власт.
Може ли миналото и днешното да си
подадат ръка в името на мъдро социално
равновесие и как? Ако се възстановят
гимназията и мостът като символ на
нещо изгубено във времето и неочаква-
но преоткрито пак? Дали това би при-
мирило възрастните люди с реалността
чрез върналите се, изплували плахо
от паметта им сцени на откраднати
целувки, бъдеща се интимна страст и
емоции, които се оказват неизгаснали?
Или това е само начало към нещо много
по-дълбоко, в което Иван Енчев иска да
ни посвети?

Да, това е темата за роднината и на-
шето място в нея. Неслучайно третата
част е именувана „Жребият е тук“! Тук
Станчо намира дъщеря си Елена. Тук
останалите герои отново започват да
мечтаят, а счетоводителят Йотов сякаш
преоткрива формулата на невъзмож-
ното – да се оцелее сред ада на битието
чрез катарзис на мисълта и чувството,
преоценката на личните и хорските дела
и вярата в нещо бъдещо, което може би
ще дочакат: „Вече се научих как да не
раздавам присъди на другите, а да им
задавам точните въпроси. На подлеча
му казвам право в очите, че е кретен.
А на честния – поклон! Зная кой съм
и какво искам да постигна. Не правя
компромиси, когато избирам приятел.
Продължавам да се отдалечавам от
миналото си. Речено е: вода, която не
се движи, става блато“.

Много са посланията, които отправя
към читателите си Иван Енчев с романа
„Лунният мост“: за доброто и злото; за
благодарността и черната неблагодар-
ност; за смисъла да се живее, напук на
неволята и на Годо, който все не идва.
За вярата в нещо слънчево, което може
би ще ни сподоби и за правото на всяка
достойна личност да се нарече Човек.
Убеден съм, че книгата ще намери широк
отзвук с истините, които носи на
всеки от нас. И зная, че веднъж прочели
я, ще разгрещаме страниците й отново
и отново...

ВАРЕНЕ НА РАЧЕЛ

Варя рачел,
а залезният ден изплита
дантели по дъските на дуварите.
Край мен
напращиво жужкат пчелите,
пияни от възлешните нектари.
Усецам се и аз пчела за кратко –
ефирна, лекокрила и отнесена
във рая на божественото сладко.
Обичам тази плодородна есен,
нашарила листата на лозниците
във топлине нюанси на дъгата.
Обичам гладните очи на птиците,
във полет изкълаващи зърната,
изпълнени със слънце и мистерия.
Наоявам се, в златистата й дреха,
благинка и за мен да се намери,
предлагаща ми ситост и утеха,
когато – беднеца лисица в мрака,
до мене тихо се промъкне зимата.
Веселина е. Смирено я очаквам, но
надежда трябва винаги да има.

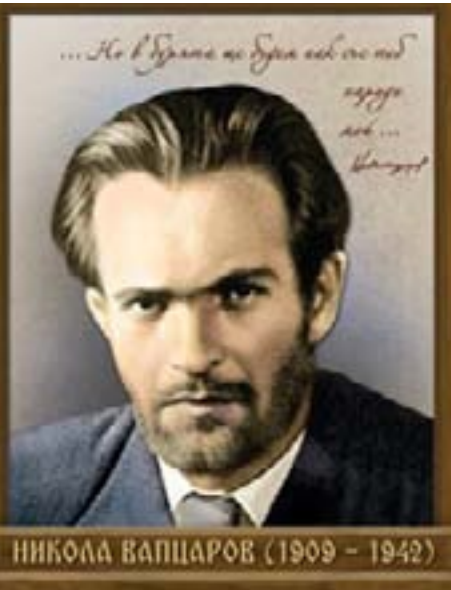
ОЩЕ ЗА ВАПЦАРОВ КАТО КРИТИК

Иван ДЕЛИИВАНОВ

Разглеждайки темата за критическа-
та дейност на Вапцаров, вниманието
ни се насочва към онова издание, което
поради определени обстоятелства му
открива поле за изява в тази област. А
това е в. „Литературен критик“. По този
повод Йордан Каменов пише: „И поетът
е припознал в „Литературен критик“
възможността да реализира себе си и
достигнатата литературна зрялост, да
се увенчае и с пълна професионална и
икономическа самостоятелност.“¹
Писателят започва участието си в изда-
нието като редактор „някъде от бр. 6“²
Според друг източник³ това става от бр.
7 (5. III. 1941 г.) и трае до бр. 15 (13. VI.
1941 г.). Ако началото на редакторската
му дейност е леко спорно, то краят е
невъзможен. Защото на 30 май 1941 г.
Вапцаров е арестуван и интерниран в
Голеч. По-близо до истината е Йордан
Каменов, според когото писателят реда-
ктира вестника до бр. 12-13.⁴ Прави
тези уточнения в интерес на научната
прецизност. Пък и някои подробности от
живота на поета, погледнати под опреде-
лен ъгъл, се оказват съществени. Но да
продължим с цитатите: „Какви са били
литературните намерения на Вапцаров
при правенето на вестника най-добре
проличава в статията „За творчество-
то на най-младите“.⁵ Тя е поместена
в бр. 8 от 12.III.1941 г. и е подписана с
псевдонима „Н.В.“. Йордан Каменов я
определя като манифестна. Кога е на-
писана – не знаем. Съпругата на поета
отбелязва: „Ръкописът не е запазен.“⁶
Статията наистина е своеобразен кри-
тически манифест. Но има и друг текст
с подобен характер, който е публику-
ван... две години по-рано! Поместен е в
бр. 35 на в. „Воля“ от 19. VI. 1939 г. със
заглавие: „Критика на младите“. Под-
писан е с псевдонима „Н.Вап.“, който
не фигурира в „Речник на българските
псевдоними“ на Иван Богданов. Вапца-
ровото авторство за мене е неоспоримо.
Доказва го сходството между двата псев-
донима – Н.В. (при „За творчеството на
най-младите“) и Н.Вап. (при „Критика
на младите“). Сходство има и между
заглавията. Но нека потърсим и други
доказателства. В. „Воля“ е определен
така: „със симпатии към антифашист-
ския лагер“.⁷ Сред сътрудниците му са
Иван Кирилов, Христо Цанков-Дери-
жан, Владимир Заимов, Павел Вежинов
(който по-късно ще бъде привлечен и в
„Литературен критик“), Георги Вълков,
Славчо Васев – все автори – кой повече,
кой по-малко, с влечение към левия иде-
ологически спектър. Присъства и Хр.
Смирненски с посмъртна публикация
на стихотворението „Каменарче“. Така
че „Воля“ се явява подхождаща трибуна
за Вапцаров.

Нека преминем и към паралелен
анализ на двата текста. Това на пръв
поглед изглежда безсмислено, като се
има предвид общата тематична насоче-
ност, формулирана още в заглавията им
– „Критика за младите“ (по-нататък ще
го отбелязвам с Т-1) и „За творчеството
на най-младите“ (по-нататък – Т-2).
Така ли е всъщност? Още в началото
се забелязват почти еднакви изрази. В
Т-1: „Думата е за критиката на онези
млади, които носят известен творчески
заряд, но са във фаза на неяснота както
по отношение на критичната термино-

вектория. „Ние ще създаваме ново из-
куство!“ – казват те.“
Биха могли да се посочат и още па-
ралели, но смятам, че и тези са доста-
тъчни. По-добре е да представим целия
новооткрит текст, а интересующите се
сами могат да направят своите срав-
нения.

логия, така също и по литературното
наследство.“ В Т-2: „Времето, през
което те оформяха своите творчески
физиономии, не носеше безизте на една
безусловна изясненост.“ Ясно е – „фаза
на неяснота“ при дните, липса на „една
безусловна изясненост“ при другите.
Ще бъде грешка обаче, ако сметнем, че
двата текста само се преповтарят. Има
постановки, които в единия се загатват,
а в другия се разширяват и задълбоча-
ват. Такава е например важната за Ва-
пцаров постановка за отношението към
„литературното наследство“. Ако в Т-1
тя е само „фаза на неяснота“ у младите,
то в Т-2 авторът вече е много по-крити-
чен, дори извителен. Ето: „Те не могат
да се оплачат и от липса на образци. А
това е най-същественото във всяка чо-
вешка дейност – да използваш опита
на тези, които са минали преди тебе.“ И
още: „Често пъти младите вземат една
театрална поза на отрицание спрямо
този опит. Те презрително махат ръка,
като че ли всичко назад е някакъв куп

„Ние ще създаваме ново из-
куство!“ – казват те.“
Биха могли да се посочат и още па-
ралели, но смятам, че и тези са доста-
тъчни. По-добре е да представим целия
новооткрит текст, а интересующите се
сами могат да направят своите срав-
нения.

КРИТИКА ЗА МЛАДИТЕ

„Думата е за критиката на онези
млади, които носят известен творчески
заряд, но са в[ъв] фаза на неяснота как-

то по отношение на критичната терми-
нология, така също и по литературното
наследство.

Един културно издигнат писател,
който има литературен опит зад себе си,
може да разбере нюансите и загатвания-
та на една критика, която е обобщена и
дава нещата на едро, като авторът ѝ има
предвид, че борави с основни положе-
ния, които е длъжен всеки, който пише,
да знае. В действителност работата така
ли стои? Ясно е, че не. Съвсем пресен
е случаят, когато един младеж-селя-
нин издаде цяла стихосбирка с песни,
в които личи и поетически заряд, и
искреност, на която много реномирани
поети биха могли да позавидят. Съвсем
обикновено стана да издават книги
работници, смазани от тежък труд. Кой
може да обвини тези хора, че пишат?
В същност в това явление има нещо
много по-дълбоко и не винаги може да
се покрие с[ъс] стандартната формула:
„младежко честолюбие“, „манияшина“.
Сигурно има нещо, насъбрало се в ду-
шите на тези хора, за да преодолеят тол-
кова трудности и сложната процедура
при издаването на една книга. В някои
случаи не се касае нито за „епоидемия“,
нито за „мода“.

А върху тези хора би трябвало да се
обърне специално внимание. Въпрос-
ът не е само до популярна критика,
а по-скоро до критика по същество,
която ще ги улесни в работата. Много
лесно е да се разглежда един разказ или
стихотворение откъм идейната страна
и да се схванат грешките. Също така
лесно е да се каже: „изтъркана рима“,
„шаблонен образ“, „книжен герой“,
„измислен диалог“ и десетки други ти-
пизирани критични понятия. Но защо е
шаблонно, защо героят е книжен, защо
композиционно работата не е разрешена
добре, това като че ли не е в обсега на
критиката. Често пъти тя дори взима

на „антроп“ по пет-шест
души, обявява ги мимо-
ходом за незаслужаващи
внимание и смята, че е
изпълнила дълга си. Ни-
кой не мисли, че не може
да има такива случаи, но
те трябва да бъдат уясне-
ни с единичката цел да се
учат другите как не тряб-
ва да пишат, или, така
да се каже, да се „огради
заразата“, особено ако
между тях вече има из-
вестни имена. Вярно е,
че „писателят е длъжен
да бъде грамотен“, но
критиката има за задача
да подпомогне процеса
на по-бързо литературно
отграмотяване и растежа
на писателя, а не само
да констатира неговите
грешки.

За да бъде критиката
критика по същество, тя
трябва да нагази дълбоко
в произведението на да-
ден автор, за да разготи
творческия процес, при
който се е раждало едно
произведение. Да бъде една критика по
същество, трябва за поета да се докос-
не до ритъма, до образите,
до строежа на стиха, до алитерациите,
до искреността в настроението и пр.
пр., а за разказвача – до композиция,
до диалог, до герои и така нататък. А
и за единия, и за другия най-напред до
жизнената правда, до това, да отделиш
кое е негово, кое е добито, наследено
от четене. И, най-сетне, честно да му
покажеш изходен пункт – да определиш
натюрела му.

Н.Вап.“

Мира

ДОЧЕВА

***

ОТ ДРЕВНОСТТА извира почитта
към гроздето и виното кипищо.
Сам Дионис - с блестящ бокал в ръка,
отпивал от бокала фин, изящен.
Тъпшите, разлюляни, като в транс,
ликували са в танца лудешки.
Така е и до днес - като пиян
светът надривни навдига тежки.

Отпива, като в маслото на Моне
по устните му гроздов сок се стича,
повените - развихрени - коне
го теглят и на ангели приличат.

ДЪЖД

Счупен, захвърлен чадър,
многоцветен - като дъгата.
Мокри, червено-жълти сярца,
подхвърлени на вятъра.
Мокри стъкла на коли,
триещи сякаш с пръсти
сълзите си,
мокръ паважът и пейките,
хората,
силно вали!

И дълго вали...

И само ти
си на топло - в душата ми.
Нека е хладно, нека още
дълго ръми
дъжд в косите ми.

ЕСКИЗ

Песен. Делфини. Синя птица.
Доковане. Мисъл и ласка.
Нежен лъч. Омагьосване.
Трептяща зеница.
Копнеж за щастие.

После отново идваш на себе си.
Пак си сам, наоколо тихо.
Неповторимо изглеждаш навярно.
И зрелишно.
Няма никой.

Но съществува чувството и крещи.
Мигът с красота се изпълва.
Звучи, които са сякаш стих
сподавен
на стаята в въгъла.

МИГ

Една дъга. И слънце над полето.
Бял облак от кристали - като пух.
Едно момиче тича под небето.
Трева зелена. Нежност. Багри. Звук.
Дъждец прелитнал, роснал и отлитнал.
Роса по всяко мъничко листче.
И микро птиче, с пух на капки ситни
по пухавото трепетно телце.
Лъч пъстър, шмугнал се през клони,
погалил нежно бялото цветче...
това е всичко.
Шарени сезони,
прелитали над малкото градче.

ЕХО ОТ СЕДМИ НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС «НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ»

Александър ПЕТРОВ, гр. Добрич

* * *

Обещай,
че няма да летиш,
преди липите да узнаят
колко облаци стоих -
да не вали тъга
по керемидите ти.

В СВЕТЛИНАТА НА ЗЕЛЕНОТО

Зеленото на парка ми отива
и аз навличам нежната му дреха.
Под всяка пейна гънчица съм жива.
И всяка мъничка тревичка е утеха,
че нищо не умира окончателно
и нищо в този свят не е на халост.
Не си почива висният създател.
Ръцете му строят, плетат и гаят,
боядисват земния таван във синьо,
садят, поливат и берат небесни ягоди.
Накрая сяда и отпива чаша вино,
а светлината в скута му покорно ляга.

Прости на здрача,
че не иска да преваля -
намира ме
за твърде недостоен
да те отвела
от този безгръбначен свят.
Едва ли ще му позволя
да диша,
щом се качиш на моя влак,
притихнал всяка вечер
под прозореца ти.

Надежда Станулова-ДЕЛКОВА,
Софот

АКО БЕШЕ...

Ако беше мелодия,
щях да те изтананикам.
Ако беше дъжд, щях да се намокря.
Или сън – тогава не бих се събудил.
Бих могъл да бъда цвete,
ако ти си пролет.
Ако беше изповед, щях да
повярвам.
Ако беше надежда, щях да чакам.
И аз щях да изгоря,
ако беше пламък.

Анита ЗАГОРОВА,
Стара Загора

МОГА

Мъгливо е в мен
и извън мен.
Топла, спокойна, гушлива мъгла.
Сивкав памук за много гнезда,
на литнали птици от моите зеници.
Спокоен денят влиза
в реката на твоите мисли.
Въздух на капки
и капки без въздух.
Мога да дишам и под вода.

Цветана КАЧЕРИЛСКА, Троян

ОКТОМВРИ

Изчезна златото на пясъка
и сив е гребена
на морската вълна.
А роклите,
с бродерия от син възторг,
отдавна не цъфтят по плажа.
Вълна и бряг
сърдито си ръмжат.
Не те рисувам вече
върху пясъка...

Светла ЛАМЯНОВСКА, Мездра

НОВОГОДИШНА ХИРУРГИЯ

„Лоша рана заздравява,
но лоша дума не се забравя.“ -
народна поговорка

С дълъг бял косъм и борова игличка
ще зашия раните в душата си.
Ще измуча блокче шоколад
срещу болката и мъката.

Ласкави снежинки ще положат
хладен бял компрес върху челото ми.

Мислите ми ще се укротят,
а емоциите уморени ще замлъкнат.
Ще простя и всички ще забравя.
Ала белезите ще останат...

Петя ПЕЙЧЕВА, София

КОГАТО ТЕЛЕФОНЪТ НЕ ЗВЪНИ

Когато телефонът не звъни
и ден след ден загубват своя смисъл,
приятелите почваш да броиш
с очакване сред делника улисан,
че важните им срещи имат край,
а винуците най-после ще пораснат,
че пазим клетвата от младостта
и още споменът не е угаснал.
Дали са здрави, трябва ли им лек?
Поне да вдигне някой телефона...
По дяволите, модният ни век,
един за всички, оседлавай коня!

Иваницка ВЕЛЕВА, София

М Е Ч Т А

Навързани възли във алени нанизи
кипрят чардака на селската къща –
застъхва пиперът, по пладне слънчасва,
но радва очи като сочна невеста.
На тъмно във избата вече почива
състеното вино със гроздова сладост,
сбира то сила и страст да избухне,
когато усетят вкуса му.

А няколко тикви с окръглени бузи
опазват брашното за топла погача –
златистите фусти замитат наоколо,
меки ластари провлачват.

Усмивха се бабата и си мечтае
да дойдат децата и винуците,
пълна да видят софрата й –
свита сега в юмруче –
но Бог ще реши дали ще се случи...

Юлий ЙОРДАНОВ, Лом

ПРОЛЕТ ВИРУСНА, Е-Е-Х!

Е, аз съм петдесет на петдесет!
Създателят ми май по-висш е,
дано е мъничко поет -
тогава и ще го здрависам.
Навън е пролет – цъфнал свят,
жужат пчели, простора светъл
и върховете не блесят –
тъмнеят в своя миг предречен.
Зеленото ще победи!
Цветята чудно ще ухаят,
я-а-а, по поляната „пари“,
а маргаритките нехаят.
Дано не кукне зарад мен,
богат съм с букет в ръката,
но неприятелят ми ден
изхарчил е съвсем парата.
Богат съм, богат ми свят,
очите да са пълни с хубост,
а аз съм мъничко пират
платната ще раздувам лудо.

Радка Атанасова-ТОПАЛОВА,
Пловдив

ЩЕ ВЪЗКРЪСНЕ

Има болка изпълнена с вяра.
Има хляб, който ще загорчи.
И силна животелна мяра
да гледаш със чисти очи.
Има утар и оран свещена.
Здрави и плодни зърна.
Щом на тая земя сме родени,
в тъмна нощ ще възкръсне
... вярата във деня.

Нико СТОЯНОВ, София

ДАЛИ?...

Сега, под този свод небесен,
успокоен, отново вдетинен –
почти безпрекословно примирен,
потъващ в топлата си есен,
като в народна тъжна песен,
издигнала високия ти ден...

А хоризонтът вече пожелтя –
дозряват дялоите-есенки
и стават
скромни смелите цветя,
по-дълги пладненските сенки...

Дали от болки, загуби, шети
по-въдъхновен –
по-мъдър ставаш ти?...

Бела Олеч БЕНОВА, София

ОКТОМВРИ

Октомври е суров и строг естет.
Той не прощава бягство от контура,
не хвърля поглед в грешна партитура,
не поощрява неритмичен ред.

Октомври е безжалостен критик.
Той всичко твърде лятно порицава,
ще се откаже зимата да съзерцава,
не ще допусне пролет в тоз триптих.

Октомври е трогателен слепец!
Той край с начало съчетава,
сезоните един в друг заличава.
Октомври е понякога творец.

Румяна ШИШКОВА,
Стара Загора

МИЛУВКА

Когато те погали детска длан,
подрезжда се светът и става светло.
На погледа в усмивката изгрял,
мигът е твой, с усещане за вечност.

Ръцете крехки в пръстен те обгръщат –
най-здравият, с живота който свързва.
Така за миг ти вече не си същият!
Далеч зад теб умора вехне бързо.

Защото чудо звездно сътворено е
от радостта живота да даряваш.
Страстта в заблудни,
алчността за тленност,
те правят воин,
но в бой за прашна слава.

Кристина КУНЕВА,
Стара Загора

ЦИГАНСКО ЛЯТО

Есента ни люлее
в люлка от леки листа,
топлите тонове рисуват спомена за
лято по жилавите ръце на дърветата,
копнежите бавно се утаяват и се
превървят в тиха носталгия.
Никой не чака истински
циганско лято,
но колко е хубаво само, ако то дойде
преди есента да ни поведе
меко и сигурно към зимата.

ЗА КНИГАТА КАТО ЛЕКАРСТВО

Поредната книга на Тони Зарев „Отрезвяваща история...и други истории“* свидетелствува за трайните интереси на този стриктен и интересен автор към неосветените и умишлено засенчвани фрагменти от нашата история. Тя ги прояснява, фокусира внимание към тях и с това естествено провокира официалната историография като я дописва, а нерядко, и опровергава.

С артистична лекота изследователят, който е медик по образование, а книжовник и пътешественик по дух, добавя новооткрити от самия него факти и документи, колкото неизвестни за повечето от нас или „забравяни“ по нечия зла воля, толкова и достоверни, същностни и наистина „отрезвяващи“. Но, уви, по-скоро за трезвомислещите и май нетолкова за „опиянените“ от своите академични познания и политически мотивирани тези представители на родната историческа наука. Защото уж познатите на всички ни личности и събития от миналото тук сякаш вече не са същите. В книгата на Тони Зарев те придобиват нови измерения, стават логически понятия и намират истинското си място в историческото време и пространство.

Колкото и да ни „отрезвяват“ обаче такива книги, уви, като че не са в състояние сами да променят с години налаганите и официално проповядвани постулати. Но във всеки случай си струва да бъдат прочетени и разбрани, осъзнати като оазис обогатяваща и въдъновяваща човешкия дух и опасна за всяка власт истина от която за десетилетия обществото ни бе съзнателно лишавано, а комай и днес не са малко онези властимащи, които се страхуват от нея. Защото тя окрилява българина, учи го на родолюбие и жертвот готовност.

В наистина отрезвяващите истории, разказани от Тони Зарев проблясва точно тази истина, внезапно оживяват, възкръсват герои и факти от новата наша история, очистени от плесента на гузно премълчаване и политическата конюнктурата. Опазени в текстовете и фотографиите отпреди век-век и половина, съхранени като по чудо и прочетени отново днес те свидетелствуват за безкористните дела, за родолюбието и свободоловния устрем на предците, за еховития отглас и искрената симпатия, която те пораждат и в европейското обществено пространство. Защото чрез своите усърдни кореспонденти на Балканите лондонското списание „The Graphic“ и парижкото „Le monde illustre“ отблизко следят и документират героиката и трагизма на онези бурни дни, на борбите за просвещение, за независима църква и национално освобождение. Както и породеното от погрона на Априлското въстание съчувствие, приятелската помощ и материалната подкрепа за пострадалите българи от страна на личността като лорд Пърси Странфорд и неговата съпруга, американецът д-р Алберт Лонг, Уйлям Гладстон...

„Отрезвяващата история“ ще ни припомни и за забравените дела, за имената и лицата на заслужили за народа си българи като Димитър Горов, Иван Кинелски, Марко Балабанов, Драган Канков, Генчо Влайков... Ще научим повече за началото на Руско-Турската война и за формирането на българското опълчение, за Шипченската епопея и боевете при Плевен. Наред със сравнително по-известния кореспондент на „The Daily News“ Джанюариус Макгахан сега застават непознатите ни досега французи Иван дьо Вестан и Дик дьо Лонле, които не по-малко от него обичат България и пишат със същия патос и въдъновение за нерадата участ на народа ни. Все в този дух на преоткриване е и споменаването за книгата на военния кореспондент на „Вестник Европы“ Евгений Утин, в която освен героичното се вижда и отблъскващото лице на войната свързано с прекомерните руски претенции към българите, с корупцията във военното снабдяване на руската армия и калпавото медицинско обслужване.

По различен начин в новата книга на Тони Зарев е показана Сръбско-Българската война. В нея не са пропуснати описанията от преките наблюдатели на военните действия Антони Пьотровски и Артур фон Хун. А обликът на младия български княз Александър Батемберг е разкрит обективно и без екзалтация. Както и преврата за детронирането му, извършен от офицери-клевтоп-рестъпници под налягането на руския император Александър III-отявлен българомразец и враг на българската независимост. На въдъновената от него мисия на руския генерал Каулбарс също е посветена отделна история.

В подobaваща ярка светлина и с достойна почит е показан образът на българската царица Елеонора с две нейни писма до министър-председателя Васил Радославов. В други няколко също така публикувани за първи път писма на Васил Кычов до лидера на опозицията Петко Каравелов пък е засегната темата за съдбата на българите от Македония и техните неволи. Те дават любопитни сведения за важни събития от бурната история на пречутата Солунска българска гимназия и за ключовата просветителска мисия на това незагасващо огнище на българска сваят и патриотизъм.

Ролята на Екзархията и борбите за църковна независимост също са изтъкнати като елемент на българщината от една страна и на престъпната незани-тересуваност на част от нашите както

ско-Турската война и за формирането на българското опълчение, за Шипченската епопея и боевете при Плевен. Наред със сравнително по-известния кореспондент на „The Daily News“ Джанюариус Макгахан сега застават непознатите ни досега французи Иван дьо Вестан и Дик дьо Лонле, които не по-малко от него обичат България и пишат със същия патос и въдъновение за нерадата участ на народа ни. Все в този дух на преоткриване е и споменаването за книгата на военния кореспондент на „Вестник Европы“ Евгений Утин, в която освен героичното се вижда и отблъскващото лице на войната свързано с прекомерните руски претенции към българите, с корупцията във военното снабдяване на руската армия и калпавото медицинско обслужване.

По различен начин в новата книга на Тони Зарев е показана Сръбско-Българската война. В нея не са пропуснати описанията от преките наблюдатели на военните действия Антони Пьотровски и Артур фон Хун. А обликът на младия български княз Александър Батемберг е разкрит обективно и без екзалтация. Както и преврата за детронирането му, извършен от офицери-клевтоп-рестъпници под налягането на руския император Александър III-отявлен българомразец и враг на българската независимост. На въдъновената от него мисия на руския генерал Каулбарс също е посветена отделна история.

В подobaваща ярка светлина и с достойна почит е показан образът на българската царица Елеонора с две нейни писма до министър-председателя Васил Радославов. В други няколко също така публикувани за първи път писма на Васил Кычов до лидера на опозицията Петко Каравелов пък е засегната темата за съдбата на българите от Македония и техните неволи. Те дават любопитни сведения за важни събития от бурната история на пречутата Солунска българска гимназия и за ключовата просветителска мисия на това незагасващо огнище на българска сваят и патриотизъм.

Ролята на Екзархията и борбите за църковна независимост също са изтъкнати като елемент на българщината от една страна и на престъпната незани-тересуваност на част от нашите както

винаги зависими и подвластни на своята себичност и чужди интереси държавници.

Различно от тривиалното е и описанието на Балканската война. То е показано през погледа на руския професор по патентно право Александър Пиленко в книгата му „Около българской войны“/1913/ и на Н. Шевалие в записките му на военен кореспондент, озаглавени „Правда о войну на Балканах“/1913/.

Но историята на Тони Зарев не са само чисто исторически. В тях се разказва и за литература и по-специално за войните в творчеството на Иван Вазов, Елин Пелин и Кирил Христов. Ранното творчество на Христо Смирненски също е обект на изследване в книгата.

Не са малко и страниците, посветени на съдбата и на прекарите в България години от съвсем неизвестния днес, но твърде заслужил в миналото приятел на нашата страна и радетел на македонската кауза Болеслав Тахауер-журналист, писател и дипломат.

Интерес будят също така и публикуваните немалко писма на Нобеловия лауреат Андре Жид до българската му кореспондентка и приятелка Стоянка Сърмабжова. В тях той откровено споделя свои интимни размисли и преживявания.

Макар патриотичните мотиви да бликат от всяка страница на новата му книга Тони Зарев откровено споделя, че не е и не може да бъде „националист“, както това понятие сега масово се внушава от медиите и политиките. „На мястото на този бяс – пише той – аз ще предлагам моята Отрезвяваща история. Нейният прочит ще подеиства ободряващо като добро лекарство на болен, като укрепващо средство на духа, като излизане от тресавището на „измитите“.

И наистина днес всички ние се нуждаем не от идеологически мантри, а от историческо познание, което да ни избавя от някогашните увлечения и грешки. Скромна част от това познание са тази и другите книги на Тони Зарев. Нерядко в тях авторът с тъга и разочарование констатира колко сходни са предишната и днешната наша действителност, как бързо се забравят грешките от миналото и колко лесно е те да се повтарят пак и пак, та чак до наши дни от невежите български политици. Затова и една от заявените цели на книгата е този омагьосан кръг да спре да ни завихря, да има и днес наистина достойни българи и просветен народ, който да им отдаде заслуженото.

Нека си пожелаем както самата книга, така и тези редове поне мъничко да спомогнат „отрезвяващите“ истории на писателя Тони Зарев да стигнат до повече и жадни за истината читатели. Защото днешната „цензура на млчанието“ понякога се оказва наистина по-страшна и подавяваща от доско-рошните лъжи и нисинуации.

Йордан НАНЧЕВ

* ЗАРЕВ, Тони. Отрезвяваща история... и други истории. Събития, картини, писма и възпоменания. Изд. Век 21 прес, София, 2020.

Георги

ИКОНОМОВ

СБОГОМ

На Маир Сиди

Отиде си, приятелю! Прекрати последен праг от видимия свят. Надявам се на среща пак, обаче за мене онзи свят е непознат... Там казват,
болките ти мигом отшумяват. Изчезват алчност, подлост и лъжи... Красиви спомени ни учат, че остават да топят само бъдните ни дни...

Отиде си, приятелю! От ляво, в сърдите дълго време ще боли. Попитай Бога, колко ми остава и маса (ако има) застели, да седнем пак и пак да се погледнем със искрени, разбиращи очи. За тебе аз иде плача, а за мене – щом няма кой – тогава поплачи!

Макар, че всъщност плач не ни е нужен, щом с гордост мием онзи скръбен праг. И... Само моля тайно да подишнеш, кога ще мога да те срещна пак!

НИЩО ОБЩО

Последните отблясъци на лятото
успях да изпокроя във косата...
Ти само ви се струва, че е бяла –
та всъщност е на светлина богата.
Студени нощи есента надипля
и щом не стига припека по обед
ще воя лъч заробен от косите,
та малко да ми светне и ме стопли...
А някой спомен, скрит дълбоко в него,
ако застане нежно във виброто,
ще сътвори в душата ми поема
във памет на отминалото лято.

МУЗА

Ти дойде, като есенен повей
и погали перчета ми бял.
Преоткрих с теб такива простори
за които не бях и мечтал.
Аз дори и за теб не мечтаех,
а дойде, като приказен сън.
Изтъбруци ергенската стая,
окрилен ме изкара навън...

И летяхме... Напук на тежлото
в равнирациите ни тела.
Благодарен съм много, защото
аз не можех преди да летя.
Но със всеки нов полет крилата
се опитам да летя с едно...
Неизбежното стана, когато
ще отпаша да летя с едно...
Философски – от истини много –
дестилирах единичка сега:
Да живея без тебе аз мога,
но не мога без теб да летя!

МИНЬОРИ

Едва ли има на земята
или във космоса такава
професия в която падаш,
да може другите да стават...
Професия, с която слизаш
във дълбините на земята,
да може другите свободно
да се издигат в небесата...

Професия, в която черни
ръцете стаат ти изцяло,
да може другите лежерно
и вечно да искрат във бяло...
Не се ли срещат – ми кажете –
мъжкарите по света в процентите?
При нас железни са мъжете.
При нас мъжете са al dente!
al dente (итал.) - крехко, но твърдо

Роза БОЯНОВА

***

Баща ми казваше:
„Да управляваш думите...“
М. Фотева

Това не са стъклените перли на Хесе, нито израеицят човек на Хьойзинха, а начин на живот, наложен с метафора в ръка, вместо жезъл.

Затова – да оставим перлите в съкровищниците на мидите, или върху колието на вечността, да оставим играта в някоя изгубена война, в детството на човечеството.

Да уловим поезията, преди да ни порезе безразличието, преди да изгорим във безпословност.

Аз ще ви науча да държите въглени в ръце без да се опарите...

***

Следи от небесни присъствия, бързо записани върху листа. Още скрипти нисецът, не спира, защото паузите подреждат скучно нещата, логиката е само единият път на мисълта, останалите посоки прикачват значения, обаят в непознати цветове и странни звуци – придихания плътни, присъствия на други същности в дробовете. Неназовими усещания, неизпитани докосвания, кратки и все пак не остри мълчания, бодат минутите.

Някой стърже лед от стъклото – и невидимото става видимо: стъпки водят към дома на думите, от който ние сме си тръгнали отдавна.

В какво агрегатно състояние е тъгата, преди да заплачем?

ВАСЯ

- Добре ли си?
- Да. Ще те следвам.

И бащата литна от скала на скала, като ту изчезваше, ту отново се появяваше. Видя полиция и сина си. Стигна до колата. Отключи я и показа куфарите без да ги изважда.

Зад Вася и полиция изскочи маскирана кола. Врански изтръпна. Имаше три шестци. Няколко метра деляха двете коли. Вася беше между тях. Човекът от маскираната кола излезе с карабина. Очите му се разшириха от ужас.

- Вие? Вие сте жив?...
- Възкръснах... Имате поздрав от

баща си. Дайте сина ми и не стреляйте. Другият бутна в ръцете му Вася.

Откъс от романа „Златният сейф“, автор Момка ПОПОВА

...Тамара си замина за Русия. Вася остана при баща си. Всеки ден двамата плуваха в езерото на вилната зона. След това играеха тенис и бягаха из района.

Син и баща укрепваха. Четяха книги, вестници, списания и решаваха кръстословици. Един ден докараха красива японска моторетка. Врански спечели завинаги сина си.

Понякога идваше Павел и той им разрешаваше да се разкарват из боровата гора, като им засичаше времето. Днес бяха излезли преди два часа и още ги нямаше. Врански се разтревожи. Изскочи навън и хукна през поляната.

Изсвири пронизително и започна да вика: „Вася... Павле... Вася“. Спусна се по едно надолнище, стигна друга поляна и изтръпна. Видя Павел с превързана уста и закопчан с белезници за мотора.

- Къде е Вася? Какво се е случило?

- Две ченгета го откараха в полицията. Казаха, че сме откраднали моторчето и оставиха една бележка.

Врански се извъртя от другата страна и прочете: „Господине, след 24 часа можете отново да се радвате на сина си само срещу два милиона. Ще чакаме в планината, в „Джендемите“. Една дума в полицията и...“

- Само това не - хукнаха с Павел и колата му изрева към града.

На другия ден над зейналите пропасти на „Джендемите“ в Стара планина Врански тръгна да спасява сина си. Бягаше, викаше, катереше се по скалите и чезеше в дълбоките урви. Обикаляше гъсталаци и остана без сили. Неочаквано като ехо се обади гласът на Вася. Тук съмми.

Бащата отново хукна. Обикаляше пропастите и викаше.

- Къде са парите? - най- после попитаха.

- В колата са. Дайте сина ми.

- Татко, виждам те.

Иван Арабаджиев, Ирина Колева, Красимир Младенов - МУЗИКА

Врански го дръпна и картечен пукот разтърси планината. Син и баща залегнаха на земята.

Вечерта в новините по телевизията Врански тръгна да спасява сина си. Бягаше, викаше, катереше се по скалите и чезеше в дълбоките урви. Обикаляше гъсталаци и остана без сили. Неочаквано като ехо се обади гласът на Вася. Тук съмми.

Бащата отново хукна. Обикаляше пропастите и викаше.

- Къде са парите? - най- после попитаха.

- В колата са. Дайте сина ми.

- Татко, виждам те.

***

Ъгълът повали сянката, чу се звук от счуване, и кломна короната на дървото, видя света наообратно: люлката се превърна в пейка – без никаква амплитуда. Крушите се посяха в пръстта, а техните отражения в небесното огледало, натежаха от сладост и грим, събориха облак в тревата.

Старицата-сянка се понадигна и каза:
Хайде, хванете ме думи!
Нали можете да спасявате!

После сложих да се вари житото, което трябва да засее.

на. Къде е страшилището?

- Не зная, но ще я намеря.

Веселка не му даде адреса ѝ. Той звъни по хотели и курортни бюра във всички крайморски градове. Не улучи. Отиде при баща ѝ. Посрещнаха се хладно.

- Г-н Петков, с тебе поне сме се разбирали...

- Обещах ѝ да не казвам къде е.

- Нищо няма да ме спре. Ще прерова цялото Черноморие от горе до долу. Ако трябва и морското дъно. Аз нямам повече проблеми със семейството си. Свободен съм.

- В Черноморие е. Не ме предавайте. - Благодаря! - щастливо вдигна ръка Врански.

Кадилакът летеше като реактив по безкрайно натоварената магистрала. Слънцето подкачаше в стъклата на тъмните му очила. Душата му пееше... Пристигна в Черноморие. Съблече се в колата и отиде на плажа. Тръгна от кея по пясъчната ивица. Огледаше плътно налягалите тела, задържахше поглед под чадърите и дълго се взираше в къпещите се. Вълните заливаха краката му и той тръпнеше от удоволствие...

И тя го видя. Не можеше да повярва.

Скочи...

„Сигурно съм се припознала или пък халюцинирам?“...

Хората край нея изчезнаха. Всичко се превърна в едно безкрайно пясъчно пано, на фона на което израсна той - мъжествен и красив. Хукна като луда. Дългите ѝ крака отхвърляха морския пясък. Той също хукна. Въздушната стена между тях се съгъсти и натежа. И накрая ги обля.

- Ачко!

- Диди! Обичам те! - грабна я, завъртя и понесе към морето.

ПОСЛЕСЛОВ

В началото на 21 век Ангел Врански беше много богат и щастлив. Промени се.

Забрави дори и малкото си име Ангел и се наричаше само Врански. Гледаше със смразяващ поглед и сега не друг, а той можеше да замрази ескимос.

Забрави за научните си изследвания и мечтата да създаде селекция от рибки, които да живеят и в сладки, и в солени води, се изпари, когато хвана златната рибка, която символично изографиса пред входа на МОЛ-а, който построи в края на града.

ГЛАД

нямаше избор. Квартирата в кампуса на дъщеря ѝ струваше 500 паунда, горедолу толкова и предложиха месечно плюс храна. Черната я предупреди, че са мюсюлмани и не консумират свинско. Няма проблеми, отвърна Нина.

На другия ден събра в куфар най-необходимото и пое с нощния влак към София. Гледаше през тъмния прозорец отдалечаващите се светлини на града и без жал мислеше за досегашния си живот. Дълбоко в себе си чувстваше, че скоро няма да се върне, ако въобще се върнеше някога...

Нигерийката все нямаше пари и винаги закъсняваше да ѝ плати седмичната заплата. А я караше често да работи по 16 часа, на шестдневна. Нина бе пестелива, беше останала такава от студентските си години. Сега не си позволяваше да си купува нищо странично, още по-малко храна за себе си. Връщаше се пешком покрай мътната Темза, щом закараше момчетата до училището. Като минаха няколко седмици Черната ѝ възложи да изчисти кухнята. Шкафовете бяха стари, с клеясала по тях мазина на капки. Нина имаше нежни ръце, с пръсти на пианистка. След няколко дни упорито почистване от умора десният ѝ показалец се изкриви и не

Иван СУХИВАНОВ

Уволниха Нина на Никулден. Заедно с нея изхвърлиха на улицата целия персонал на корабостроителницата в Б., чийто собственик, милиардерът с прякор Черепя, бе заложил в банката гаранция за милионен кредит... Както останалите работници и тя изгоря с десет неплатени заплати...

Нина изплащаше малка мансарда, а дъщеря ѝ следваше в английски университет. Налагаше се спешно да търси работа. Май най-добре навън. За фирмите, посреднически за работа в чужбина, бе чувала какво ли не, но реши, че ще скочи в неизвестното. Предложиха ѝ веднага да тръгне за Лондон, да чисти къщи, а също така имало и няколко нигерийски семейства търсели детегледачка. Проведе няколко разговора по скайп и накрая се спря на майка с две деца. Бъдещата ѝ работодателка бе дебела и груба и не ѝ направи добро впечатление, но

НЕУМОРНО, ТРУДОЛЮБИВО ПЕРО

През годините доказа това: най-напред като сътрудник на вестници и списания (от тогава е и нашето познание – бе обкръжен кореспондент на в. „Учителско дело“); сетне се изяви и като автор на стихове за деца и възрастни, на документалистика и публицистика, на очерци с мемориално-документален характер, отзиви, рецензии, интервюта и портрети, на литературно-критични книги... Зад гърба му вече стоят десетки заглавия. Сред тях са „Неизляваща жаравя“, „Споделено завинаги“, „Пулсации от духовното ни развитие“, „Уникален дипломат“, „Шрихи от нашето време“, „Струйки от литературния бързей“, „Пулсации от духовното ни съвремие“...

Продрум Димов е плодовит автор. Издадените негови книги са над 70, а само поетичните – над 20.

Фактите свидетелстват за неизтощимо трудолюбие и работоспособност, за растяща осведоменост, за бързи реакции, пробивност и висока активност в културната и обществената сфера.

Продрум Димов доказа, че не се бои, не се стряска от големите, авторитетните имена. Напротив, те неотразимо го привличат. В този смисъл известност му спечелиха художествено-документалните книги за Дамия Даманов, Евтим Евтимов, Иван Динков.

С разнообразните си по жанр творби авторът свидетелства, че е неуморен наблюдател на литературния процес, следи развитието му с неговите пулсации, падове и подеми. Казаното за пристрастието му към големите имена трябва да се допълни с интереса към „малките“ (засега), новите, неизвестните, току-що проходащи на литературното поприще. За тях своевременно пише отзиви, посочва сполуките им, дава им стимул. Писал е напр. за Аделия Радева, Валентина Михайлова, Ирина Велева, Стефан Риков...

Сега пред читателите е поредната

можеше да се върне в нормалното си състояние...

Това не бе чак такъв проблем. Гладуваше. Повече от месец. Черната готвеше подлутени помии, които не можеше да преглътне. А другите храни в хладилника не смееше да докосне, струваше ѝ се, че черната я следи и я гледа настървено. Веднъж оная ѝ направи забележка с ломотещ английски, която в началото не схвана, но след това се сети... Една нощ не издържаше на глада, стана и си взе някакъв смачкан банан. Замълча си. И повече не пиша нищо.

В един студен и мъглив ноемврийски следобед Нина вървеше леко приведена без да бърза през парка. Това бе единственото ѝ самотно удоволствие напоследък. Дърветата шумнеха,

паркът бе съвсем пуст. Насочи се към любимата си пейка пред един висок храст. Щом наближи - забеляза голямата картонена кутия върху пейката. Озърна се, нямаше никого. Повдигна леко капака на кутията и отвори лъхна уханье на топла пища. От изумление краката ѝ се подкосиха и тя приседна. Ръката и сама откъсна парче и тя го глътна за миг... След това вече не може да се спре, докато не излапа пицата до шушка и главата ѝ се замая от толкова излещество и топлина... Вече не чувстваше глада.

Неусетно се унесе и клепките се затвори. Не разбра колко време бе прекарала в безпамятна дрямка. Когато отвори очи – кутията липсваше. Дълбоко, сякаш от сърцевината ѝ, се надигна глух вопъл: „Боже... ти ли си, Боже.“

ности от ония саможертвени времена. Съпругата на Дим. Горов - Иванка, сестра на Ангел Кънчев, умира на 22 години от туберкулоза, а брат му Атанас загива 19-годишен на Милин камък като четник от дружината на Ботев.

След Освобождението Димитър Горов е отвлечен от избуялата борба за власт, от моралната деградация на обществото, от задушаващата духовна атмосфера. Останал без препитание, умира в Трявна, също от туберкулоза, едва 41-годишен.

С очерка си Продрум Димов изважда от „тъмната на забвението“ Димитър Горов и го поставя на заслуженото място, сред най-достойните и светли личности на Отееството.

С подобен съдържателен характер, макар и по-кратки, са и очерците на автора за Николай Хайтов, Тончо Жечев, Дойно Дойнов, Лилия Стефанова, Борис Делчев, Любомир Левчев, Юлиан Вучков и други видни строители на духовна България.

Рецензиите в книгата също са за изтъкнати, заслужаващи уважение поети, писатели, литературни критици (Таньо Клисуров, Боян Ангелов, Здравка Евтимова, Благовеста Касабова, Панко Анчев, Йордан Атанасов, Стоянка Митева-Балева...) Той съумява да покаже същността и специфичното за тях. За Панко Анчев, напр. изтъква, че е авторитетен литературовед и писател, за Благовеста Касабова - принос ѝ за литературата, за Боян Ангелов - рядката му даровитост, Здравка Евтимова - удивителното ѝ умение и усет за обективен реализъм, Стоянка Митева - характер и талант да отстоява себе си... „Беззалезни изгреви“ на Продрум Димов е ново свидетелство за ерудицията и оперативността на автора, за неговата отзивчивост и стремеж винаги да бъде в талвега на литературата.

Пенчо ЧЕРНАЕВ

НИКОГА ТОЧКА, НИКОГА КРАЙ ЗА ВЕЧНОТО МИНАЛО

Мариана ТОДОРОВА

Слово, музика, багри: Александра ИВОЙЛОВА не е любител. Израснала в артистична среда, професионалният ѝ път включва разностранни пристрастия. Поетеса, музикантка, художничка – явно съдбата е щедра към Александра. Изявите ѝ като дипломирана пианистка в НМА „Проф. Панчо Владигеров“, а впоследствие камерна певица, участията ѝ в художествени изложби, пленери и съвместни проекти с колеги, и не на последно място нейните поетични публикации у нас и в чужди издания носят белега на безспорен талант. Обединяващото е, че тя има душа, напълно отдадена на художествените постижения, както в класическото, така и в съвременното изкуство.

При такава богата творческа биография раждането на новата ѝ, десета по ред, книга „Път над света“ не е необяснимо явление. Замисълът включва написване на творби в стихове, вдъхновени от случка или фантазно събитие, емблематично за биографията (лична или художествена) на значими имена от творческите гилдии на поети, музиканти, художници. Звездни имена над съдбовни заклинания на човечеството, за чийто художествени резултати сме научавали от книгите и историята. Защото историята съхранява не само биографиите на политически фигури, но пази до сърцето си най-скъпото – своите безценни рожби

Всяко стихотворение има неповторим облик, както са неповторими автентичните представители на изкуството в различните области на художествеността. Именно в разпознаването на личния почерк на тези светили на световния духовен елит е голямата трудност, истинското предизвикателство. Не ми е известно наскоро да се е появявала в българската литература подобна концептуална книга, с такова дълбоко и въздушно проникновение – сумарно за толкова много хора на изкуството в световен мащаб. Познавайки хайку творчеството на Александра, където лаконизмът

на изказа е основен естетически принцип, очаквах с интерес нейната нова проява в книгата, където са налице по-разгърнати художествени форми. И ето че тя е тук сега, с най-нестандартното заглавие – „Път над света“, а ние можем да прочетем:

*Под твоя
утихнал прозорец
тълната бушува:
„Долу Гийом!“
Но ти си вече
толкова горе –
че Русо Митничаря –
в светлината
най-истинска –
рисува отново
наместо звездите
твоя портрет.
(„Смъртта
на Аполинер“)*

Скандирайки срещу кайзера на Германия Вилхелм II (на френски – Гийом) в края на Първата световна война, никой сред „бушуващата“ тъпа не

подозира, че там горе е затворил очи завинаги гениалният Гийом, поетът, преселил се е при звездите, където вече го очаква с четка в ръка Русо Митничаря. Преди да напусне света, Русо прави портрет на Аполинер, а по-късно той от своя страна му посвещава стихотворение In memoriam, в което си представя как приятелят му рисува из небесните

селения „портрет на звездите“. Въображаемото продължение на това творческо единение между двамата е тук, в краткото цитирано стихотворение.

Композитора Антон фон Веберн, неговата стремителна душа и талант, Ал. Ивойлова характеризира и така фино, и с обемачо значение:

*многозвучие просветляващо мрака
зародиш на нови галактики
в едно само дихание*

Като покаяние, като незаглъхващо ехо на плач („едно само дихание“) по погубения му живот, звучи трикратното повторение на името „Веберн Веберн Веберн“.

РЪОНЕ МАГРИТ

*петолия
нотни кодове
куружено многоотчие
енигма
с окървавено слепоочие*

Или сложността на акента върху хетеронимите на Фернандо Песоа, които са в състояние да уловят разнolikата, драматична, но просветлена душа на най-големия португалски поет. Тъжното негово лице, според авторката, дава чрез словото си „глас“ на онези страдащи, на които не е дарена способността да „изричат“ болката си.

*Бог ти е дал това лице
Фернандо Песоа
сред многоликата твоя природа
дал е глас на тъмата
тази утеха за всички сърца
които немят*

Дали става дума за избродилия „сезоните на Земята“ Кенет Уайт, за „рушителят на мрачните затвори“ Хуан Миро или за Блез Сандар, който „от всички точки на света свойто многоотчие събира“ – лирическият глас на авторката ни води в енигматичните светове на облъхнати от безсмъртие образи, давайки простор на чувства и мисъл.

Антиканоничен до абсурдност е гениалният сюрреалист Ръон Магрит, за когото границите са само „мними барieri“. Платната му обръщат вселените, за да ни разкрият тайни и непознати същности, възможния „друг живот“.

МСТИСЛАВ РОСТРОПОВИЧ

*...и идеш ти
с небето в твойта шапка
и на върха на четката
със смисъла*

А колко пъти признанието на големия талант идва късно, когато „в ъгъла на всяко платно“ името на художника „завършва с канка пулсиращ кармин“ („Монпарнас 19“).

Митът за Ариадна и нейната нишка, спасила Тезей от лабиринта, в стихотворението на Ал. Ивойлова се прехвърля върху обобщаващата идея за живота и смъртта. Идея, вдъхновена от поетическата трактовка на известната картина на Джорджо де Кирико. „Година вече Ариадна / омотана в своята нишка / спи“. Напусналите този свят са изгубили завинаги обратния път. „Надежда / за отсъстващите / няма“.

И още: „Партита за Соло Чело“ – написано като музикална творба, със специфична форма, ритъм и метрика, които се изобразяват и в самата графика на стихотворението. Мстислав Ростропович застава „от лявата страна на Йохан Себастиан Бах“, гения на гениите, за да засвири неговата творба – истински монолог на духа.

В задочен диалог с английския драматург Х а р о л д Пинтер и неговата пиеса „Нещо

ХАРОЛД ПИНТЪР

като Аляска“ влиза стихотворението „Минало“. След 25 години сън, летаргия, героинята на Пинтер търси онова, което е останало далеч във времето. Репликата на Александра засяга темата за вечното минало, за съчетанието между преходност и неизбежна промяна от една страна – и това, което е било, което е вградено в нас – завинаги.

*И четем йероглифите-рани,
четем любов и омраза,
но никога точка, никога край
за вечното минало.*

Никога точка, бихме казали и ние, никога край за Пътя над света, за Пътя на духовната човешка същност.

*Александра Ивойлова. Път над света.
ИК Огледало, 2020.*

ЕХО ОТ СЕДМИ НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС «НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ»

Теодора ЕВГЕНИЕВА, Силистра

ЗВУЦИ

***
Нотите на мекия ти смях,
които падат по раменете ми
като сняг върху пшеница.

***
Въздишката на първия човек,
видял
звездите в нечни очи.

***
Прозявката,
която пука балона с тишина,
докато нощта излиза от къщата.

***
Полъха на дъха ти
по бузите ми,
когато се събуждаш.

***
Писалката,
потопена в мастилото на изгрева,
и хрушенето ѝ по хартията.

***
Тишината се изхлузва
от гнездото на деня
и пада в реката,
право в устата на рибата.

***

Старите вещи са ключове...
Старите вещи са ключове
със тях отключваме спомени
малко пращини
неумело забърсени
често ръждавали
без време заровени...
Когато отвориш пак скрина
и скърчане прореже тишината
панически събуждат се и имат
една единичка цел
да те разплачат

*Белослава РАДЕВА, гр. Мартен,
обл. Русе*

ТИШИНА

Нощ като нощ.
Небе.
Звезди.
Луна.
Тишина.

Викове.
Изстрел.
Тишина.
Една звезда угасна.

Нощ като всяка друга.
Небе.
Луна.
Тишина.
И една звезда по-малко.

Димо ДИМОВ, Фриз (скално съзвездие)

Веселин ВЕСЕЛИНОВ, Сливен

НАДРЕАЛНИ СВЕТОВЕ

*Като далечен спомен гаснат
пустинни брегове, и раснат
тревожни сенки в моя път...
НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ*

Закърнях крилето ми –
станаха плавници
и се гмурнах в безбрежни,
бездънни води,
дето Яворов с другите вечни
удавници,
ме завлече със стихове,
сенки, с мечти...
А размирната скръб завещал ми е
Лилиев –
похитен от отровните мисли, самин,
да ридая в тъмата на спомена,
скитайки,
отминавайки двете любими очи...
Теменуги, прибулени в здрач и
страдания,
сякаш Ясенов в мен, като в сън,
посади.
За морета и вихъри, бурни
сказания,
ми остави, а черната жажда гори...
Иванка САВКОВА, София

Сини цветя из далечна вселена,
дето се раждат от морския пясък,
младостта ще е ярко зелена,
с ореол от пролетен блясък.

Пламен АНАКИЕВ

ВСУЕ

*Някога поетът бе написал
“Разни хора, разни идеали” -
и малцина бяха го разбрали.
Жив да бе, днес би написал:
Празни хора, празни идеали!
И колцина бихме се познали?*

ЧУДО

*Досущ камилска птица -
литва истината мила
в предизборния хаос -
зачената от ираус,
родена от камила!...*

ОПТИМИСТИЧНО

*В нашия разбутан живот,
част от модерния свят,
лудостта пак зове:
Дошлите на власт с купен вот
щели да изкоренят
купуването на гласове.*

СПЕШНО-СМЕШНИ МЕРКИ

*В правителството важни клечки,
в парламента дървени философи,
докато планираха резерват за мечки,
докато се бلاميраща с апострофи,
докато придвижат “правно” нещата -
бандити ликвидираха гората.*

НЕИЗБЕЖНОСТ

*На бизнеса по правилата
както е тръгнало, май
скоро и шопската салата
ще внасяме от Китай.*

КОМУНЯШКИ ТРИК

*След толкоз сделки
под масата -
не остана
върху нея
и троха -
за класата.*

ПРИ ТОЛКОЗ ЛЮБОВ

*За края - това пояснение
на познат дамската чест кавалер:
Размерът дори да е без значение,
значението винаги има размер.*

И ОЩЕ

*След пандемии
и политически коварства,
ако ви потрябват
истински лекарства,
не ги търсете само във аптеките,
надникнете пак в книжарниците,
в библиотеките.*

*След вчерашните хитове и днешните
“Непоправими автори” ще срещнете.
Поредица срещу пошлост и тирани,
с искра започната
от знаменития Радой Ралин!*

Пламен Анакиев, У нас, сатиричен
дневник, ИК „Огледало“, София, 2020.

УМЕНИЕ
*Отново на Петер Юхас
(за ЧРД - 90 години!)*

*Липсата на опит
как ни маме
да се втурнем
да стареем,
да срещаме умората,
разбелите,
неприятелта...*

*И как с опита си
сме безсилни
да прескочим
примките
на примирението,
раззула,
бедността,
старческата немош
или
самоубийствения прилив
на гнева...*

*Единственият опит,
спасяващ ни
от цялата ни опитност, е
умението
да живеем
с приближаването
на смъртта!*

*И в тази
сетна крайност,
изумени
от окончанията на безкряя,
съзнаваме,
без
дори да се учудим:
В младостта си
по-стари сме били
от своите заблуди.*

Адрес: 6003 Ст.Загора, ул.Хр. Ботев 4

Главен редактор: Йордан АТАНАСОВ
тел: 042/649-110, GSM 0888790135
Редактори: Румен СТОЯНОВ, Иван БОЧЕВ
Красимира БОЖАНОВА
Издател: НЧ „Даскал Петър Иванов“
e-mail: lit_glas@abv.bg
Интернет страница: literaturenglas.com
IBAN: BG14 UNCR 7630 1074 8633 90 BIC: UNCRBGSF
УниКредит Булбанк Стара Загора
Печат: “ЛИТЕРА ПРИНТ” АД - Стара Загора

*Не се връщат и не се редактират материали!
Абонамент - само в редакцията*

„ДА СЕ ПРОВРЕШ ПОД ДЪГАТА“ ОТ ГЕОРГИ МАРКОВ НА СТАРОЗАГОРСКА СЦЕНА

ПОСТАНОВКА - ИВАЛИН ДИМИТРОВ
ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА И ИЗПЪЛНИТЕЛИ:

Гърбавият дърводелец - СТЕФАН БОРИСОВ; Докторът - ДИМИТЪР МИТЕВ; Философът - ИВЕЛИН КЕРАНОВ; Учителят по рисуване - ГЕОРГИ РАЙЧЕВ; Педро - ЖОРО РАЙЧЕВ; Земевладелецът Акрабов - ИВАЛИН ДИМИТРОВ; Д-р Господов, управител - КОЛЪО СТАЙКОВ; Немият санитар - ГЕОРГИ НОЖДЕЛОВ.

Писателят дисидент Георги Марков е значима фигура в новата българска литература както с живия си, непринуден стил, така и със смелостта да пише за теми, които са „болни“ във всички времена, и при всяка власт. Той не се страхува да нарича нещата с истинските им имена. дълбае дълбоко в душите на своите герои открива както амбиции, продажност и страхове, така и нежност и неугасим стремеж към красотата.

Всичко това спълна сила важи за пиесата „Да се проврем под дъгата“, поставяна на сцена заради своята актуалност и спирана от комунистическата цензура пак по същата причина. Героите, изправени на ръба на смъртта, се вкопчват в живота, всеки по свой начин. Един се опитва да си купи с пари още малко време, друг - да постигне мир чрез философията, трети иска да открие опора в изкуството...

Крехкото равновесие в малкото им общество е взривено, когато сред тях се озовава...

Дали красотата ще спаси душите им? възможно ли е да сепроврем под дъгата и да преминеш в съвършен свят на благородство и светлина?...

СЛОВО ЗА ЕЗИКА

(за грешници и мълаци)

Мислете до къде докарахме езика.
Кой както иска, той така си чурулика.
Използвам за сравнението поини птички -
да не обидя само някого, а всички.
Титанът Вазов с делото си призовава
следовниците му без страх да продължават,
било чрез словото, или с перо в ръката,
да пазят свято на езика красотата.

Живее вечно той по своите закони.
Авторитетът му не бива да уроним,
а слушаме спокойно някого да мека.
Защото станало му навик на човека.
Едни пък между фрази удължават и-то,
когато търсят мисълта си упорито.
Спокойно можем да си кажем те, че икат
и хората навсякъде така им викат.

Това явление на всички е познато,
но как да наречем използващите а-то?
За улеснение сега посочвам знака.
Без „ч“ да кажат силно думичката чакат.
Говорят си на който вместо на когото,
и никой, вместо никого. Търпим, защото
се канят: да отпочнат, да отреагират
и ще отрегулират и отремонтират...

„Не ставало на дума“ - изрази ли чуя,
то сякаш ме заливат със гореща струя.
Прости им Боже, че езикът си не знаят.
С това ли да завърша словото накрая?...
Спасението чувам, питате какво е?
Споделям само предложението мое.
Преди на длъжност някого да назначават -
за правоговор да го проверяват!

Емил ПОПОВ

51-ВИ ФЕСТИВАЛ НА ОПЕРНОТО И БАЛЕТНО ИЗКУСТВО - СТАРА ЗАГОРА 2020 ОРГАНИЗАТОРИ: ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА И ДЪРЖАВНА ОПЕРА-СТАРА ЗАГОРА

ФЕСТИВАЛ НА НАДЕЖДАТА: Желко Лучич, един от най-търсените баритони на световната оперна сцена е сред специалните и очаквани участници във фестивала.

ДА ПОМНИМ: Първият специализиран форум за опера и балет в България е създаден през 1967 година като Декемврийски музикални вечери, а от 1973 година е преименуван като Фестивал на оперното и балетното изкуство. От 1974 до 1989 година в неговите рамки се провежда Националният преглед на оперното и балетното изкуство. Общественият промен след 1989 г. и пожарът през 1991 г. Доведат до три прекъсвания на фестивала през 1990, 2010 и 2013 година. Фестивалът се организира от Държавна опера-Стара Загора и Община Стара Загора.

ЗВЕЗДНО УЧАСТИЕ: Откриването на Фестивала на оперното и балетното изкуство-Стара Загора`2020, на 27 ноември, с премиерата на Старозагорската опера на „Бал с маски“ от Джузепе Верди, ще бъде със специалното участие на звездата на Метрополитън опера световно признатия баритон Желко Лучич.

Следващият ден, 28 ноември, освен втория спектакъл на „Бал с маски“, предвижда и среща с оперната прима Евдокия Здравкова-Хорозова. В утвърдения фестивален формат „Среща с автограф“ Светлана Димитрова ще представи богатата творческа биография на именитото българско сопрано, илюстрирана с многобройни отзиви на уважавани музикални критици и видеофрагменти с участието на Евдокия Здравкова-Хорозова.

КОРЕН ДЪЛБОКО В НЕБЕТО: С това заглавие преди години незабравимата Маргарита Арнаудова посвети таланта си в отглеждането и развитието на съвременния български танц.

На 29 ноември, в неделния следобед, гостите на фестивала ще проследят две събития под знака на българското нематериално наследство, творчество и изпълнителско изкуство. Изложбата „Българката и магията на традиционните занаяти и обреди“ с куратор Ирина Дилкова представя уникални изображения, съхранени върху стъклени фотоплаки. Специално ще бъде проектиран и 40 минутния авторски филм „Съкровища в сърцето“. А танцовият спектакъл „Песента на планетите“ по музика на Емелина Горчева, режисурата на Калина Богоева и със специалното участие на Валя Балканска и гайдарят Петър Янев ще допълни внушенията със съвременни артистични проекции.

ДА НАПИШЕШ ПИСМО ДО БЕТОВЕН: В годината, когато се отбелязва 250 годишнината на Бетовен Вера Немирова и Соня Немирова ще споделят на 30 ноември в залата на Регионалната библиотека „Захарий Княжески“ своите срещи с творчеството на големия немски композитор. Соня Немирова преди години дебютира в Германия с изпълнението на Леонора от операта на Бетовен „Фиделио“. Тя също така многократно е изпълнявала по цял свят сопрановата партия в Девета симфония. Вера Немирова, като режисьор е реализирала две постановки на „Фиделио“ - в Грац и Прага. В началото на годината Вера Немирова печели награда на Общественият радио на Германия в конкурса „Писмо до Бетовен“...

СПОМЕН ЗА АЛЕКСАНДЪР ЙОСИФОВ: След ретроспекциите миналата година към началото на фестивала, свързани с неговия основател – маестро Димитър Димитров и историята на балета в Стара Загора, през 2020 г. във фокуса на вниманието е Александър Йосифов, който тази година щеше да навърши 80 години. Независимо, че ни напусна преди четири години, неговото творчество продължава да живее във всички български оперни театри. На 3 декември в изложба съвместно с Музея за история на радиото към Софийския университет ще бъде представена многостранната му дейност като творец-автор на много музикално-сценични произведения, като дългогодишен председател на Фестивала на оперното и балетното изкуство и като директор на „Балкантон“. За първи път ще бъдат изложени кадри с Борис Христов по време на записите в храма „Св. Александър Невски“. Споменът за Александър Йосифов ще бъде допълнен и с представянето на авторски филм на Магдалена Манолова.

ЗА ПЪРВИ ПЪТ В СТАРА ЗАГОРА: На 4 декември за първи път в Стара Загора басът Ивайло Джуров и пианистката Деница Петрова ще представят един от върховете във вокалната художествена музика – „Winterreise/Зимен път“ по музика на Франц Шуберт и стихове на Вилхелм Мюлер. Това е последният голям вокален опус на Шуберт. Сюжетът тук е условно понятие: няма интрига, кулминация, финал в общоприетия смисъл; по-скоро това е едно постепенно развитие на първоначалната душевна болка, драматичен монолог на поета, чиято любов е разбита, чувствата му са погълнати от грубия практицизъм на действителността.

ДОБРОТО ПОБЕЖДАВА: Финалът на фестивала ще бъде поставен от премиерата Старозагорската опера на балетния шедьовър на П. И. Чайковски „Спящата красавица“. Постановката и режисурата са дело на Андрей Босов – изпълнител и хореограф с впечатляваща кариера в Русия, САЩ и много други страни. „Спящата красавица“ е най-хубавият класически балет като музика и хореография. „Мариус Петипа успява да събере в едно цяло лиричното изящество с напрежението на драматичните действия“, споделя Андрей Босов.

Така с надеждата за по-добри години, организаторите на първия оперен фестивал в България очакват да заралят верните почитатели на музиката и танца с вяра и оптимизъм.

НА ДОБЪР ЧАС, ФЕСТИВАЛ!

При провеждането на фестивала ще бъдат спазени необходимите противоепидемични мерки.

Цени на билетите от 15 до 40 лева. Предварителна продажба на билети:

БИЛЕТЕН ЦЕНТЪР СТАРА ЗАГОРА: Сграда Опера (Южен вход),
бул. „Митрополит Методий Кусев“ № 30, тел.: 042 622 431, 0885 509 829, 0887 444 360
понеделник – петък: 8:00 – 20:00 ч.